

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Malin Brandel

**Erkännandets betydelse i
brottsmålsprocessen, särskilt relaterat till
det så kallade styckmordet i Halmstad**

Examensarbete
20 poäng

Per-Ole Träskman

Straffrätt

Termin 9

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	1
FÖRORD	3
FÖRKORTNINGAR	4
1 INLEDNING	5
1.1 BAKGRUND	5
1.2 SYFTE	5
1.3 METOD	5
1.4 AVGRÄNSNINGAR OCH DISPOSITION	6
2 TIDEN MELLAN 1614 TILL 1734.....	7
2.1 KVALITETSKRAV	7
2.2 FRAMTVINGANDE AV ERKÄNNANDE	8
3 INFÖRANDET AV DEN FRIA BEVISPRÖVNINGEN.....	10
4 VAD SÄGER LAGEN IDAG?	12
5 BEVISVÄRDERINGSMETODER.....	13
5.1 ALLMÄNT	13
5.2 VÄRDEMETODEN	13
5.3 TEMAMETODEN	13
5.4 HYPOTESMETODEN	14
6 BEVISKRAVET	15
6.1 ALLMÄNT	15
6.2 BEVISKRAVET	15
7 ERKÄNNANDET SOM BEVIS	17
7.1 ERKÄNNANDET VID GROVA BROTTMÅL	17
7.2 ERKÄNNANDETS INVERKAN PÅ RÄTTEGÅNGEN.....	18
8 FALSKA ERKÄNNANDEN.....	19
8.1 ALLMÄNT	19
8.1.1 <i>Frivilliga falska erkännanden .....</i>	<i>19</i>
8.1.2 <i>Framtvingade medgörliga falska erkännanden.....</i>	<i>19</i>
8.1.3 <i>Framtvingade internaliserade falska erkännanden.....</i>	<i>20</i>
8.2 UTOMRÄTTSLIGA ERKÄNNANDEN.....	20
9 PRÖVNING AV ERKÄNNANDET I GROVA BROTTSMÅL	22
9.1 BEVISVÄRDET AV ETT ÅTERTAGET ERKÄNNANDE.....	23
10 STYCKMORDET I HALMSTAD	24
10.1 GÄRNINGSBESKRIVNING	24
10.1.1 <i>Varför inte åtala för medgärningsmannaskap? .....</i>	<i>24</i>
10.2 GÄRNINGSFÖRLOPPET.....	25
10.3 GÄRNINGSMANNENS UPPGIFTER	25
10.4 BJÖRN SÄWSTRÖMS VITTNESMÅL.....	26
10.5 UPPGIFTER FRÅN KRIMINALTEKNISKA UNDERSÖKNINGAR	27
10.6 UPPGIFTER FRÅN RÄTTSMEDICINSKA OBDUKTIONEN	27
11 VITTNESUPPGIFTER.....	28
11.1 FÖRHÖR MED URBAN SÄWSTRÖM.....	28
11.2 FÖRHÖR MED YVONNE RÅDESTRÖM.....	28
11.3 FÖRHÖR MED TAXICHAUFFÖR MM.	29

11.4	VITTNESMÅLET SOM ÅKLAGAREN MEDVETET DOLDE?	29
12	HOVRÄTTENS DOM.....	31
12.1	ALLMÄNT	31
12.2	HOVRÄTTENS DOMSKÅL	31
13	ANALYS AV DEN FÄLLANDE DOMEN.....	32
13.1	PRÖVNING AV ERKÄNNANDET	32
13.2	ANALYS AV DE "ÖVRIGA OMSTÄNDIGHETERNA" I DOMEN	33
14	FÖRELIGGER SKÅL FÖR RESNING?.....	37
15	NÅD BEVILJAD FÖR STEFAN PETERSSON.....	39
	KÅLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING.....	40
	RÅTTSFALLSFÖRTECKNING.....	42

Sammanfattning

Före antagandet av den nya rättegångsbalken var det den så kallade *legala bevis teorin* den bevisvärderingsprincip som var gällande i Sverige. I enlighet med denna teori delade man in bevisen så som fulla bevis eller som halva bevis och domaren var strikt bunden till de rättsnormer som fanns stadgade om bevisvärdering. Erkännandet räknades under denna tidsperiod som ett fullt bevis och övergick alla andra. I grova brottmål räckte det sålunda med ett erkännande från den misstänkte för att en fällande dom skulle avkunnas. Det fanns emellertid redan under 1600 – talet företrädare inom doktrin som påpekade vikten av att värdera erkännandet med en viss försiktighet, speciellt i grova brottmål, då falska erkännanden kunde förekomma av olika skäl.

Allt sedan antagandet av den nya rättegångsbalken kom den så kallade *fria bevisprövningen* att vara den bevisvärderingsprincip som råder i Sverige, även om den tillämpades i praxis redan tidigare. I enlighet med den fria bevisvärderingsprincipen råder en värderingsfrihet av bevisen för domaren. Erkännandet skall enligt den fria bevisprövningen prövas, som vilket annat bevis, efter övriga omständigheter i målet.

Emedan det förekommer att personer avlägger falska erkännanden är det av största vikt att sanningshalten av ett erkännande prövas särskilt noga i grova brottmål då påföljden av en fällande dom kan leda till långvarigt fängelsestraff för den misstänkte. Det kan finnas åtskilliga förklaringar till att en person kan tänkas avge ett falskt erkännande. I rättsfallet jag har analyserat i denna uppsats, det så kallade *styckmordet i Halmstad*, finner jag det troligt att det kan röra sig om ett så kallat; *internaliserat falskt erkännande*. Denna typ av falska erkännanden avges ofta av en person som ofta har vagt minne eller inget minne alls av den aktuella händelsen. Personen hyser tvivel på sin egen minnesbild och förutsätter att det är han/hon som måste vara den skyldiga. Existensen av falska erkännanden föranleder domstolen att vara särskilt noga i grova brottmål att pröva sanningshalten av erkännandet i förhållande till de övriga omständigheter i målet.

I Sverige har beviskravet uppställts till: *bortom rimligt tvivel*. I doktrin råder delade åsikter ehuru vida beviskravet är konstant eller ej. Skillnaden får nog sägas ligga i att det ställs högre krav på utredningen vid grova brottmål än vid ringa brottmål medan beviskravet är det samma oavsett brottstyp. Ett skäl till varför utredningskraven är högre i grova brottmål är de långa frihetsberövande straffen som kan komma att utdömas. Om den misstänkte riskerar ett långvarigt fängelsestraff och det föreligger ett erkännande som icke stöds av några övriga omständigheter i fallet torde den juridiska principen ”hellre fria än fälla” vara gällande.

I det så kallade *styckmordet i Halmstad* lider gärningsmannen av allvarliga minnesförluster vid tillfället runt den aktuella gärningen och han har aldrig

kunnat precisera sitt handlande vid gärningstillfället. Det finns uppgifter i målet som gör att gärningsmannens erkännande kan sättas i tvivelsmål. Vid en hypotetisk prövning i det aktuella målet förefaller det icke orimligt att offret bragts om livet av en annan gärningsman än den person som dömdes för brottet.

I hovrättens domskäl sägs det att erkännandet vinner stöd av övriga omständigheter i fallet, men har icke på något sätt vidareutvecklat detta. Tvärtemot emot hovrätten anser jag att det ej föreligger tillräckliga omständigheter i fallet som stödjer den dömda mannens erkännande vilket i sig innebär att det inte kan anses vara ställt utom rimligt tvivel att gärningsmannen berövat offret livet. Jag anser att det föreligger ett flertal omständigheter som talar för en alternativ gärningsman.

I efterhand har den dömdes försvarsadvokat, Kaj Lindström, fått reda på existensen av ett vittnesmål som kunde ha haft en avgörande betydelse för utgången i målet. Jag undrar om åklagaren medvetet undangett detta vittnesmål trots den rådande objektivitetsprincipen för att gagna sin egen uppfattning om vem som var den egentliga gärningsmannen. Detta ”undandömda” vittnesmål anser jag ha så pass tungt bevisvärde att det tillsammans med övriga omständigheter i målet skulle kunna giva anledning till att bevilja målet resning.

Förord

På grund av stort intresse för straff och processrätt påbörjade jag denna uppsats. Uppsatsen har givit mig allt större intresse för ämnet straffprocess och ju mer jag satta mig in i litteraturen kring erkännandet och omständigheterna kring fallet ju mer intressant blev skrivandet av denna uppsats. Nu är det dock dags att sätta en punkt för mina studier och avlägga min jur.kand. examen och därmed inlämna denna uppsats.

Jag skulle vilja tacka alla personen som hjälpt mig genom min uppsats. Ett tack till Per-Ole Träskman som har varit med handledare genom denna uppsats men även för att han har varit en väldigt inspirationsgivande person som lade grunden för mitt intresse inom straffprocessen under den gångna studieperioden. Framför allt skulle jag vilja rikta ett tack till advokaterna Kaj Lindström och Lars Brandel på advokatfirman Brandel AB som givit mig tillgång till stor del av det material jag har jobbat med under de gångna månaderna och som även har varit villiga att diskutera deras synsätt på den avlagda domen i hovrätten. Ett tack är även min pojkvän, Johan Carlberg, värd för att han hjälpt mig när min dator ”krånglat” under uppsatsskrivandet. Sist men inte minst skulle jag vilja tacka min familj som stött mig genom hela min studie tid. Ett extra tack till min dotter, Felicia, som fått stå ut med att leva med en studerande mamma vilket ofta inneburit en meny bestående av nudlar; nu är det slut på det!

Förkortningar

BrB	Brottsbalken
HD	Högsta domstolen
HovR	Hovrätten
NJA	Nytt Juridiskt arkiv
RB	Rättegångsbalken
RH	Rättsfall från hovrätten
SOU	Statens offentliga utredningar

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Det var i anledning av att jag satt med under hovrättsförhandlingarna i det så kallade *styckmordet i Halmstad*, som jag fattade beslut om att mitt examensarbete skulle behandla erkännandets betydelse vid grova brottmål.

Målet fick stor uppmärksamhet i pressen och särskilt stor när tingsrätten meddelade en friande dom för den åtalade gärningsmannen. Efter genomgång av tingsrättens dom, förefall det inte för mig förvånande att den misstänkte gärningsmannen friats. När sedermera hovrätten avkunnade en fällande dom började jag fundera över hur stor betydelse erkännandet inverkat på målets utgång och intresset för hur man värdera erkännandet i grova brottmål växte sig allt större.

1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka erkännandets betydelse i grova brottmål, särskilt relaterat till det så kallade styckmordet i Halmstad. Vidare är syftet att se hur lag, doktrin och praxis behandlar erkännandet som bevis.

Jag skall försöka kritisk analysera om hovrätten har gjort en tillräcklig grundlig prövning av erkännandet i förhållande till den övriga bevisningen som föreligger i målet och se om bevisningen är så pass stark att det kan sägas vara ställt utom rimligt tvivel att det är den dömda mannen som har begått den aktuella gärningen.

1.3 Metod

Jag har utgått från den juridiska litteratur som finns författad om erkännandet som bevis samt om bevisvärdering i allmänhet, genom att läsa förarbeten, lagtext, doktrin och praxis. För att kunna analysera det så kallade *Styckmordet i Halmstad*, har jag inledningsvis valt att skriva en historisk del för att se om erkännandet alltid haft en likadan betydelse inom straffprocessen, därefter för att kunna uppnå mitt slutmål med en analys i det ovan nämnda rättsfallet har jag således valt att skriva en deskriptiv del där jag utgått från hur den juridiska litteraturen behandlar bevisvärdering. Därefter gör jag sålunda en egen analys om hovrätten på ett tillfredställande sätt, med utgångspunkt från litteraturen och praxis, har gjort en tillfredställande prövning av erkännandet i förhållande till den övriga bevisningen i målet.

1.4 Avgränsningar och disposition

Uppsatsen inleds med ett kapitel där jag redogör för erkännandets betydelse ur ett rättshistoriskt perspektiv. Därefter har jag valt att skriva en deskriptiv del om hur erkännandet behandlas i svensk lag, doktrin och praxis. Jag tar likaså upp vilket beviskrav som skall uppfyllas för att fälla en gärningsman i grova brottmål, om än mycket begränsat. I ett kapitel behandlar jag de olika sorters bevisvärderingsmetoder som är aktuella inom svensk rätt. Därpå kommer jag kort gå igenom sakomständigheterna och vittnesmål i det aktuella fallet, för att läsarna lättare skall kunna göra en egen bedömning av den existerande bevisningen i det aktuella rättsfallet. Avslutningsvis gör jag en egen analys av rättsfallet för att se om jag anser att erkännandet vinner stöd av andra omständigheter i fallet eller om erkännandet ensamt har lett fram till en fällande dom i detta grova brottmål.

Då bevisvärderingen av ett erkännande förefaller annorlunda till om ehuru vida brottet är grovt eller ringa har jag sålunda valt att begränsa mig till att behandla erkännandets betydelse i förhållande till grova brottmål. För att icke göra uppsatsen allt för omfattande har jag begränsat mig till svensk rätt, även om det skulle vara intresse att göra en jämförelse med andra länders behandling av erkännandet som bevis.

Beviskravet, *ställt utom rimligt tvivel*, skulle kunna ses som något mycket betydelsefullt för mitt ämnes val. Jag har förvisso behandlat beviskravet i ett kapitel men i mycket begränsad omfattning då detta i sig skulle kunna utgöra ett ämne för en uppsats.

2 Tiden mellan 1614 till 1734

Det var tiden mellan åren 1614 till 1734 som den legala bevisteorin kom att recipieras från den tysk-romerska rätten till den svenska straffprocessrätten.¹ Den legala bevisteorin bygger i huvuddrag på att domaren är strikt bunden av de föreskrifter som behandlar om vilka bevis som får användas och hur bevisen skall värderas.²

Författat om den legala bevisteorin är det i bland annat 1614 års rättegångsordinatia och likaså i 1643 års lagförslag. I lagförslaget finner man en genomgång av de olika bevismedel samt den gradering av bevismedel som den legala bevisteorin innebär. Graderingen av bevisen innebar att man under denna tidsperiod komman att skilja mellan fullt bevis, *probatio plena*, och halvt bevis, *probatio semiplena*.³

Erkännandet kom under denna tid att betraktas som ett fullt bevis och spelade därav en central roll som bevismedel. Ett avgivet erkännande som följaktligen betraktades som ett fullt bevis var sålunda ett betydande bevis och det övergick alla andra bevis under denna tidsperiod.⁴

Trots erkännandets dominerande roll som bevis under denna epok figurerade det förespråkare inom doktrin som framhävde att domstolen borde värdera erkännandet med stor försiktighet i grova brottsmål med hänseende till att falska erkännanden kunde förekomma. Förespråkarna anförde som argument att personer med stark dödslängtan mycket väl kunde avgiva falska erkännanden för att exempelvis slippa att begå självmord. Att begå självmord under denna tidsperiod innebar att man icke fick ”syndernas förlåtelse” av gud, vilket var av stor vikt på grund av religionens starka fästen. En annan anledning till att en misstänkt kunde avgiva ett falskt erkännande var på den grund att han icke ville bli utsatt för den tortyren som användes för att pressa fram ett erkännande.⁵

2.1 Kvalitetskrav

Då man redan under denna period hade insikt om att falska erkännanden kunde förekomma uppställde man vissa kvalitetskrav på erkännandet. Det var framför allt i grova brottsmål, med dödsstraff som tänkbar påföljd, som domstolen prövade erkännandet. Prövningen av erkännanden avlagda av bland annat sinnessjuka och utomrättslig erkännande skedde på ett sådant grundligt sätt att det kan liknas vid dagens fria bevisprövning.⁶

---

¹ Diesen, Christian, *Bevis*, s. 94.

² Lindell, Bengt, *Sakfrågor och rättsfrågor*, s. 63

³ Inger, Göran, *Svensk rättshistoria*, s. 54 ff.

⁴ Inger, Göran, *Erkännandet i Svensk processrätt II*, s. 83.

⁵ *Ibid.*, 54ff. s. 83 ff.

⁶ *Ibid.*, s. 88 ff.

För att erkännandet skulle betraktas såsom helt bevis uppställdes vissa kvalitetskrav. Bland annat skulle erkännandet vara avgivet inför rätta, *confessiones iudicales*, det skulle vara avgivet frivilligt och utan tvång eller svikligt förledande, *confessio spontanea* och det skulle vara till den erkännande personens nackdel, *confessio contra se*. Därutöver skulle erkännandet vara sannolikt, visst och klart till den gärning det gällde och vara avgivet av en person som nått laga ålder.⁷ Kravet på sannolikheten gjorde att domaren fick pröva erkännandet i förhållandet de synliga bevisen.⁸

2.2 Framtvingande av erkännande

Trots det uppställda kvalitetskravet på frivillighet vid ett avlagt erkännande var det icke ovanligt att tortyr användes för att pressa fram ett erkännande under denna period.⁹

I 1734 års lag infördes ett förbud mot tortyr men trots detta lagstiftade förbud tillät man användande av svårare fängelse för att få fram ett erkännande. Svårare fängelse innebar bland annat upphängning och bruk av tumskruvar, vilket enligt min åsikt torde kunna likställas med tortyr. Om man ser till praxis förkom tortyr framför allt i hovrätterna. Skrämsel till erkännande, skenavrättningar och insättande på bekännelse var icke heller helt ovanligt under denna epok. Det var i 1734 års lag som man även kodifierade den legala bevisteorins principer. I RB 17:36 och i Magnus Erikssons-stadslag ställdes det upp vissa av de ovannämnda kvalitetskraven och därutöver att ingen skulle dömas till döden om det inte förelåg några andra bevis som kunde styrker erkännandet.

Från instiftandet av 1734 års lag fram till 1808 skedde i princip inga relevanta förändringar för erkännandets betydelse i straffprocessrätten. I praxis var man försiktig att lägga allt för stort bevisvärde på ett avlagt erkännande, trots införandet av den legala bevisteorin och man graderade erkännandet efter brottet vilket innebar att erkännandet icke godtogs så som fullt bevis i grova brottmål.¹⁰

År 1772 avskaffades tortyren definitivt.¹¹ Det var med ett konungabrev, skrivet av Gustav den III år 1772, som man kom att förbjuda all sorts tortyr och pinliga förhör för att pressa fram erkännande. Men trots att tortyren kom att avskaffas helt använde de sig av svårare fängelse och insättande på bekännelse.¹² Under denna tidsperiod expanderades även kvalitetskraven på erkännandet. Bland annat skulle erkännandet vara uttryckligt och tysta erkännande värderades till häften eller mindre. Vid denna period blev det

---

⁷ Ibid., sid. 94 ff.

⁸ Ibid., sid. 218.

⁹ Inger, Göran, Svensk rättshistoria s. 116 ff.

¹⁰ Inger, II sid. 187 ff., s. 221 ff.

¹¹ Inger, Göran, Svensk rättshistoria, s.161.

¹² Ibid., s. 157.

även möjligt att återta erkännande och domaren skulle pröva värdet på den erkännandes förklaring.

3 Införandet av den fria bevisprövningen

Under tidsperioden från år 1809 fram till år 1948 genomfördes stora förändringar inom processrätten.

Det figurerade under denna epok ett flertal personer inom doktrin som krävde en övergång från den inkvisitoriska domstolsprocessen till en ackusatorisk process såväl som ett byte från den legala bevisteorin till den fria bevisprövningen.¹³ Övergången kan man först beskåda i ett betänkande från 1926¹⁴ men det var först vid införandet av den nya rättegångsbalken 1948 som den ackusatorisk domstolsprocess och den fria bevisprövningen lagfästes.¹⁵

Den fria bevisprövningsprincipen medförde att erkännandet inte längre godtogs såsom fullt bevis i grova brottmål utan erkännandet skulle prövas som vilket annat bevis.¹⁶ Kvalitetskraven försvann eller förändrades i och med övergången. Detta innebar även att ett erkännande som tidigare inte hade uppfyllt de uppställda kvalitetskraven nu kom att tillmätas ett visst bevisvärde. De utomrättsliga erkännandena är ett exempel på bevis som tidigare icke hade haft något bevisvärde men som sedan övergången till den fria bevisprövningen kom att tillmätas ett bevisvärde.¹⁷ Övergången till den ackusatoriska rättegångsprocessen och den fria bevisteorins principer skedde således under en mycket lång tidsperiod och även om den fria bevisteorins principer inte formellt infördes i svenskrätt förrän antagandet av den nya rättegångsbalken, hade den använts i praxis sedan långt tidigare. Med den fria bevisprövningen kom likaså den fria bevisföringen vilken medförde att det inte förekom några begränsningar i vilka bevismedel som fick användas i jämförelse med den legala bevisteorin som innebar att domarna var hårt uppboundna till att granska bevisen enligt lag.¹⁸

Införandet av den fria bevisprövningen innebar enligt det sagda att rätten fritt kunde bedöma bevisstyrkan av den framlagda bevisningen. Skillnaden mellan den legala bevisteorins principer och den fria bevisvärderingen sägs ligga att man med den sist nämnda teorin kan nå en materiell sanning.¹⁹

Som en förklaring till varför man övergick till den fria bevisprövningen liksom till den ackusatoriska processformen var framför allt förändringen av det vetenskapliga tänkesättet hos individerna som skedde under denna period. Under den föregående tidsperioden då man utgick från den legala bevisteorin vid bevisvärderingen hade man icke trott på det individuella

---

¹³ Inger, II, s. 231

¹⁴ SOU 1926:31 s. 24 ff.

¹⁵ Inger, Göran, Svensk rättshistoria, s. 289.

¹⁶ Detta hade tidigare gällt för kapitalbrott och äktenskapsbrott.

¹⁷ Inger, II, s. 288 ff., s. 317.

¹⁸ Lindell, Bengt, Skrifter från juridiska fakulteten i Uppsala, s. 90.

¹⁹ Lindell, Skrifter från Juridiska Fakulteten i Uppsala, s 90. SOU 1926: 32 s. 26

intellektet vilket innebar att man icke trodde på att den enskilda individen, alltså domaren, själv kunde bilda sig en uppfattning om verkligheten. Så småningom växte en tro på individens egen förmåga att bilda sig en uppfattning om verkligheten och dess sammanhang fram och det var under denna tid som den fria bevisprövningen växte fram. Man insåg att man sig icke kunna nå den materiella sanningen med den legala bevisteorin vilket man kan med den fria bevisprövningen.

4 Vad säger lagen idag?

Det är i RB 35:1 som den fria bevisprövningens princip fastställts. Där står stadgat följande:

Rätten skall efter samvetsgrann prövning av allt, som förekommit, avgöra, vad i målet är bevisat.

Vad om verkan av visst slag av bevis är stadgat vare gällande.

Då den ovan nämnda paragrafen inte uttrycker något om tillämpbara metoder för hur bevisvärdering skall ske och ej heller något om vad för beviskrav som skall gälla innebär detta att en värderingsfrihet föreligger för domaren. Det är denna värderingsfrihet som är grunden för den fria bevisprövningen.²⁰ Av den fria bevisvärderingen framkommer att domaren följaktligen fritt kan bedöma bevisvärdet hos den framlagda bevisningen under förhandlingarna. Att det enbart är bevisningen som framläggs under huvudförhandlingen som får läggas till grund för en dom är ett exempel på den rådande omedelbarhetsprincipen som gäller i Sverige.²¹

Det bevistema som åklagaren uppställer måste vara bevisbart och det krävs någon forma av samband mellan bevisfaktumet och bevistemat för att något skall anses vara bevisbart.²² Då det inte finns några metoder uppställda för hur bevisvärderingen skall ske ges det utrymme för en subjektiv bedömning hos domaren. Det föreligger dock icke någon total frihet vid bevisvärderingen utan domaren är skyldig att använda sig av allmänna erfarenhetssatser och slutledningsregler, vilket sålunda innebär att det trots allt föreligger ett visst slags objektivitetskrav för domaren.²³ Att det råder ett visst slags objektivitetskrav grundar sig i att man icke vill att domare skall kunna döma enbart efter en ren subjektiv uppfattning eller utav känslomässiga skäl utan att bevisvärderingen skall grundas på skäl som kan godtas av andra förståndiga personer. *Objektivitetskravet* medför i sig ett krav på *redovisningsskyldighet* vilket innebär att det i domen skall angivas vilken fakta som ansetts äga bevisvärde samt hur det värderats jämte ett krav på analys.²⁴

---

²⁰ Diesen, Bevisprövning, s 7 f.

²¹ RB 30:3

²² Ibid., s. 132.

²³ Lindell, Sakfrågor och rättsfrågor, s 97 f.

²⁴ Fitger, Peter, Rättegångsbalken II, s. 35:4 f.

5 Bevisvärderingsmetoder

5.1 Allmänt

Som tidigare nämnts finns ingen lagstadgad bevisvärderingsmetod i Sverige men området har behandlats i stor omfattning i doktrin. Det är framför allt vid en rådande osäkerhet vid en bevisprövning som det är av vikt att en viss form av metodik i bevisvärderingen föreligger så att en tillfredställande rättsäkerhet kan upprätthållas.

I doktrin finns ett flertal tänkbara modeller för hur bevisvärdering bör ske. Det föreligger i synnerhet tre olika grupper inom bevisvärderingen som bör beröras. De dominerande bevisvärderingsmetoderna i Sverige är: *värdeметoden* med Ekelöf som främsta förespråkare, *temametoden* med Bolding som representant samt *hypotesметoden* med Diesen som främste talesman.

Jag skall nedan redogöra, på ett mycket sammanfattande sätt, hur bevisvärderingen sker vid de ovan nämnda bevisvärderingsmetoderna.

5.2 Värdeметoden

När man tillämpar värdeметoden sker en värdering av varje enskilt bevis utan att beakta eventuella bevis som tyder på det konträra. Domaren fastställer med vilken styrka som ett bevisstema kan anses bevisat efter en diskursiv analys av bevisfaktumen har skett. Det sker alltså en sannolikhetsberäkning om ehuru vida bevisen orsakats av temat eller det finns en annan förklaring till bevisets existens. Vid fastställandet av bevisvärdet för varje led använder man sig av så kallad hjälpfakta och erfarenhetssatser. Det avgörande blir följaktligen med vilken sannolikhet som temat har orsakat beviset och man beaktar här den kvarstående osäkerheten. Problemet med denna metod är att man inte kan uppge alla bevissamband såsom orsak - verkan.²⁵

5.3 Temametoden

En annan bevisvärderingsteori är temametoden. Representanterna för denna bevisvärderingsmetod säger att bevisvärdering syftar till att fastställa hur sannolikt det är att bevis temat förelegat. Teorin har jämförts med ett "vågskåls" tänkande där man lägger de bevis som talar emot temat på ena sidan och på den andra sidan lägger man det som talar för. Det är sannolikheten för att beviset styrker temat som skall bedömas genom att bevisen prövas mot erfarenhetssatser. Ju fler bevis man sålunda kan sätta i relation till temat, ju säkrare blir metoden. Man beaktar vid denna metod

---

²⁵ Ekelöf, Rättegång IV s. 17 ff. Diesen, Bevisprövning i Brottmål, s.9 ff.,

således inte någon osäkerhet så som vid värdeметoden.²⁶ För att döma en misstänkt brottsling måste det följaktligen föreligga en så pass tung bevisning på den sidan som talar för ett bevistema så att det ej finns något rimligt tvivel att denna icke har begått brottet.²⁷ Problemet men just denna metod har sagt sig vara att om det bara föreligger några få/ eller inga bevis som talar emot temat, blir ju konsekvensen att den bevisningen som talar för temat får så pass stor tyngd att det leder till en fällande dom.²⁸

5.4 Hypotesметoden

Hypotesметoden främsta förespråkare är Professor Christian Diesen. Även denna värderingsметод förutsätter att en värdering sker av varje enskilt bevis. Den här metoden går ut på att man ställer upp alternativa hypoteser i förhållande till den gärningsbeskrivning som åklagaren uppställt för att sedan se om det finns omständigheter i det aktuella målet som kan tänkas ge stöd för någon av de uppställda alternativa hypoteserna. Om det sålunda föreligger fakta i målet som stöder en alternativ hypotes leder detta, om hypotesen är att se som rimlig, att det icke kan anses vara ställt utom rimligt tvivel att det är den misstänkte gärningsmannen som har begått det åtalade brottet. Det är min åsikt att denna metod leder till större rättsäkerhet än värdeметoden respektive temametoden, då domstolen på detta sätt på ett mer omfattande sätt testar alternativa gärningsförlopp respektive alternativa gärningsmän än i förhållandet till den gärningsbeskrivning som åklagaren framställt. För att den hypotetiska värderingsметoden skall fungera krävs dock att åklagaren har uppfyllt sin utredningsbörda, har detta inte gjorts på ett korrekt sätt blir det svårt göra en rimlig prövning av en alternativ hypotes.²⁹

---

²⁶ Diesen, Bevis 2, s. 170.

²⁷ Diesen, Christan, Bevis, s.37 ff.

²⁸ Diesen, Bevisprövning i brottmål, s. 12.

²⁹ Ibid., s. 120 ff. Diesen, Bevis, s. 40.

6 Beviskravet

6.1 Allmänt

Domstolen kan enligt den fria bevisvärderingsprincipen fritt bedöma bevisvärdet hos de bevismedel som framlagt. Domaren skall från ett eller flera fakta dra slutsatsen rörande sannolikheten för existensen av ett annat fakta. För att avgöra hur stark bevisningen är för ett rättsfaktum måste det avgöras om denna är tillräcklig för att rättsfaktumet skall kunna läggas till grund för en dom, det vill säga; beviskravet måste vara uppfyllt.³⁰

När domaren gör en bevisvärdering gör han en jämförelse mellan å ena sidan den föreställning som han själv har om styrkan hos beviskravet och andra sidan den uppfattning han har om styrkan av den föreliggande bevisningen. På detta sätt gör domaren en prövning ehuru vida temat är hållbart eller ej. Bevisfakta är de omständigheter som talar för att beviskravet föreligger. Rättsfakta skiljer sig från bevisfakta på det sätt att rättsfakta måste åberopas.

Beviskravet skall däremot ha orsakat bevisfaktumet, det vill säga ha ett orsakssamband.

6.2 Beviskravet

Beviskravet är ett uttryck för den styrka den frambringade bevisningen måste ha för att ett rättsfaktum skall läggas till grund för yrkad rättsföljd och även ett uttryck för hur stor osäkerhet som kan tolereras för att fälla någon till ansvar i ett brottmål.

Beviskravet för brottmål är inte fastställt i lag utan har vuxit fram ur praxis. Det var ur ett rättsfall från 1980³¹ som beviskravet uppställdes till *ställt utom rimligt tvivel*³², vilket är det beviskrav som än idag gäller för brottmål.

Inom doktrin i Sverige förekommer det diskussioner i fall beviskravet ”ställt utom rimligt tvivel” är konstant eller ej. Vissa förespråkare menar att beviskravet ställs högre vid grövre brottmål än vid lindriga mål. Att beviskravet skulle vara lägre innebär enligt förespråkarna att utredningen i dessa brottmål anses vara mindre omfattande, det är därför inte beviskravets kvalitet som ändras utan dess kvantitet. Ett rättsfall om stödjer uppfattningen om att kvaliteten på beviskravet är konstant oavsett om brottet är kvalificerat eller ej är; NJA 1990 s. 55, där Högsta domstolen vid ett ringa brottmål (rattfylleri) satte beviskravet till *ställt utom rimligt tvivel*.

---

³⁰ Diesen, Bevis s. 99.

³¹ NJA 1980 s. 725.

³² Beviskravet är tagit från det anglosaxiska bevissystemets uttryck: Beyond reasonable doubts.³²

Begreppet ”ställt utom rimligt tvivel” innebär enligt RH 1998:88 att det skall det vara praktiskt taget uteslutet att någon annan än den misstänkte begått brottet.³³ Detta begrepp innebär dock inte att varje tvivel som inte kan avfärdas som orimligt skall föranleda att åtalet ogillas.³⁴ Innebörden av beviskravet är att inga rimliga förklaringar som talar för att den misstänkte är oskyldig skall kvarstå. För att tvivel skall anses föreligga måste tvivlet vara rimligt, vilket innebär att ”andra förnuftiga personer” skall kunna godtaga bedömningen, det åvilar alltså även här ett *objektivitetskrav*. Tvivlet skall kunna förklaras utifrån förnuftighetsmässiga grunder, kunna byggas upp med hjälp av fakta och att en rimlighetsprövning sker innanför ramen för målets beskaffenhet. Beviskravets styrka hänför sig till rättsfakta och inte till bevisfakta och uttrycker olika grader av sannolikhet.³⁵ I förarbetena påpekas vikten av att beviskravet i brottmål ligger på en hög nivå.³⁶

I det ovan givna rättsfallet från 1980 framhöll Högsta Domstolen även vissa riktlinjer för hur en prövning av beviskravet bör ske. I domen framförde HD; att det inte endast är en misstänkts förnekande som skall ställas mot åklagarens uppställda gärningsbeskrivning utan domstolen skall *ex officin* pröva andra rimliga förklaringar med det material som upptagits i målet, det vill säga att rätten skall göra en prövning enligt den hypotetiska bevisprövningsmodellen.³⁷

För en fällande dom i grova brottmål krävs som regel, när det icke finns någon direkt bevisning som binder den misstänkte, åtminstone stödjande bevisning som klarlägger gärningsförloppet och något positivt som förbinder den tilltalade till brottet.³⁸ För att fälla en misstänkt gärningsman enbart på indicier krävs det att det skall kunna klarläggas att den misstänkte har befunnit sig på/i närheten av brottsplatsen och att denna haft möjlighet att utföra gärningen samt att en alternativ gärningsman skall kunna uteslutas.³⁹

---

³³ www2.thomsonfakta.se/westlawse/index.asp?id=3&PID=614

³⁴ Fitger, Rättegångsbalken II, s 35:26.

³⁵ Diesen, Christian, Bevis

³⁶ SOU 1996:185, del 1, s. 366

³⁷ Diesen, Christian, Bevisprövning i brottmål, s 120f

³⁸ PRAXIS/ Allmän Domstol/ Hovrätterna/1998/ RH 1998:88

³⁹ RH 1998:88

7 Erkännandet som bevis

I RB 35:3 st.2 finner vi att även erkännandet i brottmål skall omfattas av den fria bevisprövningen:

Är saken ej sådan som i första stycket sägs, pröve rätten med hänsyn till omständigheterna, vilken verkan parts erkännande må äga som bevis.

Erkännandet i brottmål är alltså enligt lag inte bindande för rätten utan domstolen skall pröva sanningshalten för erkännandet. Erkännandet är alltså att betrakta så som vilket annat bevisfaktum i ett mål och skall prövas med hänsyn till övriga omständigheter i målet⁴⁰.

Ett rättsfall som åskådliggör att erkännandet skall prövas som vilket annat bevis är NJA 1967 s. 611. I rättsfallet hade den tilltalade erkänt att han hade kört traktorn men i hovrätten sade sig den misstänkte sig ej kunna minnas detta. Hovrätten sade där att ” med hänsyn till Jörgen Hanssons nämnda uppgifter finner HovR:n hans erkännande att han fört traktorn icke kunna tillmätas bevisvärde i ansvarsfrågan”,⁴¹ och åtalet lades sålunda ner.

Ett återkallat erkännande skall sålunda prövas som vilket annat bevis, vilket innebär att domstolen får pröva vilket bevisvärde det tidigare avgivna erkännandet kan ha.⁴²

Även om ett erkännande skall prövas som vilket annat bevis skall dock tilläggas att det än idag ses som *regina probationum*⁴³.

7.1 Erkännandet vid grova brottmål

I doktrin råder delade meningar om erkännandet har lägre bevisvärde ju grövre brottet är. Ekelöf och Bolding är två företrädare som anser att erkännandet skall ha lägre bevisvärde när det avges i samband med grövre brottmål än vid ringare brottmål. De förklarar sin ståndpunkt genom att de poängterar att erkännandet förvisso inte är bindande för rätten i mindre mål men att det handlar det om en viss dispositionsrätt för den tilltalade, som på så sätt själv kan avgöra om det skall bli en snabb process eller en mer grundlig genomgång av saken.⁴⁴

Det som skiljer grova och bagatellartade mål åt är alltså att man i högre grad lägger ner större betydelse vid sakens prövning vid grova brottmål vilket således innebär att man finner det mer väsentligt att det inte får förekomma några falska erkännanden när straffen kan komma att bli långvariga. Kravet

---

⁴⁰ Ekelöf, Rättegång IV, s. 74

⁴¹ NJA 1967 s. 613

⁴² Ekelöf, Rättegång IV, s 52

⁴³ Bevisens drottning

⁴⁴ Diesen, Bevis, s. 103.

på en fullständig utredning är enligt processlagsberedningen mycket hög vid grova brott då påföljden kan mynna ut i långvariga och frihetsberövande fängelsestraff.⁴⁵

7.2 Erkännandets inverkan på rättegången

Ett erkännande kan komma att bilda grunden för hela rättegångsprocessen. I RB 46:4 sägs nämligen att den tilltalade skall ange sin ståndpunkt efter att åklagaren framställt yrkandena. Processlagsberedningen har uttalat sig, i anledning av 46:4, att ett erkännande i mindre brottmål kan medföra att åklagarens utveckling av målet blir mera kortfattad och att annan bevisning i vissa fall icke kommer att krävas.⁴⁶ Följaktligen blir prövningen av ett erkännande mer eller mindre omfattande beroende på brottets art.

När rätten prövar ett erkännande är det flera faktorer den skall tänka på. Bland annat skall rätten förvissa sig om att det handlar om ett juridiskt erkännande; att den tilltalade erkänner alla gärningsmoment. Det blir här av särskilt vikt för rätten att pröva utomrättsliga erkännanden. Om den erkännande parten lämnar otydliga eller motsägande uppgifter om dennes ståndpunkt torde det enligt principen *in dubio pro reo*, räknas som ett förnekande.⁴⁷

---

⁴⁵ Fitger, Peter, Rättegångsbalken II, 35:57.

⁴⁶ SOU 1938:44 s. 479.

⁴⁷ Diesen, Bevis s. 117

8 Falska erkännanden

8.1 Allmänt

För många personer kan det verka osannolikt att någon misstänkt skulle erkänna ett grovt brott om han/hon egentligen är oskyldig till den begångna gärningen. Det är måhända icke vanligt att någon avger ett falskt erkännande men det förekommer och av denna anledning är det av största vikt att rätten prövar sanningshalt i ett erkännande.

I grövre brottmål krävs det, som vi ovan sett, att annan bevisning styrker det avgivna erkännandet. Det kan föreligga ett flertal förklaringar till varför någon avger ett falskt erkännanden.⁴⁸

Falska erkännanden har delats in i tre psykologiska typer:

- a) frivilliga
- b) framtvingade medgörliga och
- c) framtvingade internaliserade.⁴⁹

8.1.1 Frivilliga falska erkännanden

Vid frivilliga falska erkännanden förekommer inte någon påverkan från den yttre omgivningen utan erkännandet sker efter frivilligt. Det frivilliga falska erkännandet är även kallat herostratiskt erkännande då orsaken till erkännandet sägs vara att den erkännande personen lida av ett patologiskt behov av att bli ökad och berömd. Orsaken har även inom psykologin förklarats med att den erkännande personen omedvetet vill bli av med skuld känslor genom att bestraffa sig själv. Det kan även vara fråga om att den erkännande personen kan lida av någon psykisksjukdom som gör att personen inte kan skilja mellan fantasi och verkligheten. En annan förklaring kan vara att person kan vilja skydda den verkliga brottslingen. Erkännanden av denna sort är icke helt exceptionella utan har förekommit i ett flertal kända rättsfall. Ett exempel var att över tvåhundra personer kom att erkänna sig skyldiga till den uppmärksammade Lindbergh-kidnappningen⁵⁰ men även Thomas Qvicks erkännande till vissa mord kan antagas ha en karaktär av ett frivilligt falskt erkännande.

8.1.2 Framtvingade medgörliga falska erkännanden

Framtvingade medgörliga falska erkännanden är en följd av den press som den misstänkte personen utsätts för under förhören. Det handlar inte här om

---

⁴⁸ Diesen, Bevis, s. 117. SOU 1938:44 s 308

⁴⁹ A a, s. 120

⁵⁰ Diesen, Bevis, s. 120.

något frivilligt erkännande utan om att den erkännande personen ger med sig för att slippa den psykiska påfrestning som förhören innebär, det vill säga; den erkännande parten anser sig vinna en omedelbar fördel. Personen som avlagt erkännandet är ofta medveten om de negativa konsekvenser som ett erkännande kan medföra i framtiden men erhåller hellre den kortsiktiga fördelen för att exempelvis slippa tortyr. Dessa erkännanden figurerar numera sällan i Sverige utan förekommer ofta i länder som vid förhör använder sig av metoder såsom; tortyr, falska löften mm.

8.1.3 Framtvingade internaliserade falska erkännanden

Falska erkännande med den framtvingande internaliserande karaktären förekommer när personen efter förhör, trots svagt eller inget minne alls, börjar antaga att han/hon verkligen har förövat brottet. Den erkännande parten tvivlar sålunda på sitt eget minne och förlitar sig de informationskällor som anger honom som gärningsman.⁵¹

Det är ofta förhörstekniken som leder fram till framtvingande internaliserade falska erkännanden. Det krävs ofta en övertygelse om att det finns överväldigande bevisning för den misstänktes skuld till brottet samt att förhørsledaren presenterar en trovärdig förklaring till den erkännandes minnesförlust. Förhørsledaren upprepar ofta övertygelsen om den tilltalades skuld, den misstänkte isoleras, förhören är långa och förhørsledaren framför de negativa konsekvenserna med ett förnekande. Det skall poängteras att det i Sveriges polisutbildning lärs ut vikten av att det vid förhör få fram självständiga och spontana svar och att den förhörande polisen skall vara neutral hållen.⁵² Det är ofta personer som känner stort förtroende för auktoriteter, har dåligt självförtroende och förhöjd suggestibilitet som avger framtvingade internaliserade erkännanden.⁵³

Ett typiskt svar för en person som avger ett framtvingat internaliserat falskt erkännande är ”jag antar att jag måste ha gjort” och ”jag tror att jag gjorde”.⁵⁴

8.2 Utomrättsliga erkännanden

Om ett erkännande har skett utanför rätten, är det av vikt att få erkännandet verifierat i rätten. Är det utomrättsliga erkännandet falskt finns det personer som känner sig bundna att hålla sig till den tidigare versionen och vidhålla det falska erkännandet.⁵⁵

Om ett utomrättsligt erkännande återkallas inför rätten blir det svårt för rätten att värdera detta. Om den tidigare erkännande personen inte vidhåller sitt erkännande under huvudförhandlingen kommer förundersöknings-

---

⁵¹ Diesen, Bevis, s. 12, Ekelöf V s 108 not 63

⁵² Ibid, s. 121 ff.

⁵³ Ibid. s. 122.

⁵⁴ Ibid. s. 123.

⁵⁵ Diesen, Christian, Bevis, s. 124 och Ekelöf IV s. 54.

materialet att återges inför rätten och bli därmed en del av bevisningen.⁵⁶ Som vi tidigare kunnat se kan erkännandet vara falskt och det är därför av vikt för rätten att bedöma värdet av ett återtaget erkännande med viss försiktighet.⁵⁷

---

⁵⁶ RB 36:16 st. 2. RB 37:3 st.1.

⁵⁷ Diesen, Christian, Bevis s. 125

9 Prövning av erkännandet i grova brottsmål

Det torde i enlighet med den fria bevisprövningsprincipen räcka med ett erkännande som enda bevis för att en fällande dom skall kunna avkunnas. Beviskravet är, enligt vissa inom doktrin, konstant och det enda som skiljer grova brottsmål och bagatellmål är omfattningen på utredningen. I grova brottsmål skall därmed erkännandet prövas betydligt mer grundligt än vid lindriga brottsmål.

Processlagsberedningen uttalade sig att ”det är uppenbart att i mål rörande grova brott där kravet på fullständig utredning gör sig starkt gällande; skall den tilltalades erkännande inte läggas till grund för domen, med mindre det styrkes av andra omständigheter.”⁵⁸ Frågan är om detta är ett krav på samverkande bevisning eller ej? Då ett krav på samverkande bevisning skulle stå i strid med den rådande fria bevisprövningsprincipen torde inte detta vara fallet. Utgår man dock från doktrin torde det dock det krävas att bevisningen skall vara samverkande. Som samverkande bevisning räknas bevisning som är avskild från den tilltalades erkännande såsom tekniskbevisning, vittnesutsagor mm. Det betyder att det krävs bevisning som stödjer de yttre förhållandena till brottet och som skall kunna konstateras utan den tilltalades erkännande.⁵⁹

I NJA 1989 s.33 går man i linje med den fria bevisprövningsprincip och låtit ett erkännande ensamt leda till en fällande dom, trots att det rörde sig om ett så grovt brott såsom mord. Alla tre instanser yttrade sig om att *även om det inte fanns någon teknisk bevisning i fallet förekom det inte några omständigheter som utgör skäl för den tilltalade att så som oskyldig ta på sig ansvaret för brottet*. HD framförde; att om att den *erkännande personen berättelse har präglats av övertygelse, djup ånger och förtvivlan, att denna har kunnat minnas att han jagat offer med kniv, angivit offrets position efter det inträffade brottet och var knivhuggen tagit*. Denna samverkande bevisningen torde enligt Diesen vara den nedersta gränsen på vad som utgör samverkande bevisning. Att ett erkännande jämte kännedom om fakta kring målet skall kunna leda till en fällande dom i brottmål av sådan beskaffenhet har varit omdebatterat inom den svenska doktrin. För att ett erkännande och kännedom om fakta kring målet skall kunna tillmätas sådant bevisvärde att det leder till en fällande dom krävs det att det att andra förklaringar till kännedomen skall vara osannolika. Rätten skall i enlighet med det sagda pröva om andra förklaringar till kännedomen till fakta i målet föreligger.⁶⁰ I massmediala mål blir denna prövning särskilt viktig.⁶¹

---

⁵⁸ SOU 1938:44, s. 380.

⁵⁹ Diesen, Christian, Bevis s. 129 ff.

⁶⁰ A a, s. 132.

⁶¹ Engelskt rättsfall där x fällt till ansvar på grund av erkännande och vetskap om fakta kring målet visade sig senare vara oskyldig och den en verkliga gärningmannen försett X med informationen.

Många har i Sverige kritiserat vissa fällande domar som har avkunnats emot Thomas Qvick, då den enda bevisning som förelegat har varit Qvicks erkännande och sålunda ingen samverkande bevisning som kan styrka erkännandet.

Enbart ett erkännande torde inte räcka för en fällande dom i svensk straffprocess i grova brottmål men om den misstänkte har viss kännedom om fakta om brottet, anses det uppfylla kravet på ytterligare bevisning. Detta kan leda till att dubbelvärdering av bevisningen då det faktum att den som erkänt brottet berättar om detaljer kring dess utförande kan tillåtas påverka domstolens uppfattning om dessa detaljer och vars uppfattning senare kan komma att ligga till grund för bedömningen av den tilltalades detaljkännedom, vilket givetvis inte skall kunna accepteras inom svensk straffrätt. Dessutom kan de samverkande bevisfakta komma att öka varandras bevisvärde vilket skulle leda till att en omständighet kommer utnyttjas både som bevisfaktum och hjälpfaktum.⁶²

9.1 Bevisvärdet av ett återtaget erkännande

I RH 1994:97 rörde sig om ett återtaget erkännande bevisvärde. Hovrätten uttalade sig i det aktuella rättsfallet; att det inte fanns någon utredning som gjorde det möjligt att kontrollera riktigheten av den misstänkte personens uppgifter och med hänsyn till det utredningskrav som måste uppfyllas i grova brottmål kan den misstänktes tidigare lämnade uppgift inte ensamt utgöra bevisning av sådan styrka att det är ställt utom rimligt tvivel att det är denna som begått gärningen.⁶³

---

⁶² Diesen, Christian, Bevis, s. 135

⁶³ RH 1994:97.

10 Styckmordet i Halmstad

Jag kommer i detta kapitel återge de detaljer i målet jag anser vara av störst vikt för att ge er en inblick i målet. Åklagarens gärningsbeskrivning, den tekniska bevisningen, gärningsmannens vittnesmål samt vittnesmålet från den man som följde med offret hem till gärningsmannens lägenhet.

10.1 Gärningsbeskrivning

Åklagaren yrkade ansvar för mord subsidiärt försök till mord för den misstänkte Stefan Petersson. I gärningsbeskrivningen skrev åklagaren följande:

Stefan P har den 28 december 2002 i sin bostad på Söderlingsvägen 6 i Halmstad misshandlat Marcus Norén genom att tilldela honom ett flertal slag med en brynsten eller annat föremål som träffade huvudet och ansiktet. Misshandeln åsamkade Marcus Norén bl.a. krossår i hårbottens bakre högra del samt på och framför det högra örat med underliggande blödning, blåmärke runt det vänstra ögat övergripande pannans vänstra del och vänstra kinden med enstaka krossår, brott mot skallbenet med omkringliggande blödning, blå märke runt det högra ögat och blåmärken på den högra kinden.

Stefan P har därefter uppsåtligt berövat Marcus Norén livet dels genom att tilldela honom ett knivstick i halsen som skurit av det yttre och inre halspulsådrorna på halsens bägge sidor och dels strypt honom genom att linda maskeringstejp runt hans hals och dra till.

Skulle det inte visat sig att han sålunda berövat honom livet har han i vart fall sedan Marcus Norén fallit i golvet och inte varit i stånd att freda sig försökt att beröva honom livet genom att linda maskeringstejp runt hals och dra till.⁶⁴

10.1.1 Varför inte åtala för medgärningsmannaskap?

Jag måste ifrågasätt åklagarens bedömning av hur hon har väckt åtalet. Jag anser att det är ett mycket järv/ dumdrigt framställd stämningsansökan med åtanke å det så kallade Lindome – fallet. Varför gjorde åklagaren, redan vid stämningsansökan, en egen bevisvärdering där hon utgick från att Stefan P var gärningsmannen istället för att väckta åtal för medgärningsmannaskap för både Stefan P och Björn S. Vid medgärningsmannaskap föreligger det ofta ett visst tvivel vem som har förövat vad eller hur gärningsförloppet har sett ut. Utformningen av en sådan stämningsansökan skrivs ofta: ”gemensamt och i samråd” eller ”tillsammans och i samverkan”. Det krävs dock icke att något egentligt

---

⁶⁴ Ansökan om stämning, dnr C5-1-52-03, datum 2003-04-15, s. 1-2.

samråd förelegat utan att den ena är implicit införstådd vad den andra gör.⁶⁵ Enligt min mening förelåg ingen bevisning från början som pekade vare sig i starkare riktning mot Stefan P eller Björn S som gärningsman. Sedan det såkallade Lindome-fallet⁶⁶, där den man som åtalades för mord friades medan den andra som var åtalad för medhjälp till mord dömdes för medhjälp till grov misshandel samt vållande till annans död, torde det vara en allmän praxis för åklagarna att väcka åtal för gärningsmannaskap när det råder en tvekan vem som är den egentliga gärningsmannen. I ett grovtbrottmål, NJA 1992 s. 474, kom således båda av de åtalade männen att dömas till ansvar för dråp ”fastän det inte kunnat fastställas vem av dem som utdelat det dödande knivhugget och inte heller att den ene alls använt kniv”.

10.2 Gärningsförloppet

Offret, Marcus Norén och Björn Sävström träffades någon gång under natten och ca kl. 04.00 befann de sig på Söderlingsvägen 6, där Petersson hade sin bostad. De hade tagit sällskap ensamma till Stefan Peterssons lägenhet.

Vid omkring kl. 06.00 kom Petersson hem till sin bostad. Petersson har berättat att han blev angripen av en för honom okänd person med kniv i handen, vilket skulle ha varit offret. Denna uppgift bekräftas av Björn Sävström. Peterson har vidare berättat att han värjde sig med en brynsten och att han kom att slå denna ett flertal gånger i offrets huvud. Petersson lyckades senare få tag i kniven som han senare använde mot offret. Härefter lyckades gärningsmannen lägga ett knivstick över offrets hals vilket skar av halspulsådern varefter Petersson tog maskeringstejp och virande runt offrets hals. Offret dog av kombination av knivsticket i halsen och strypningen som tejen förorsakade.

Björn Sävström, mannen som offret gått hem med befann sig under bråkets start i lägenheten. Han lämnade sedan lägenheten men återvände flera gånger efter att offret bragts om livet och hjälpte till med den efterkommande styckningen av offret.

10.3 Gärningsmannens uppgifter

Gärningsmannen, Stefan Petersson har missbrukat alkohol i hela sitt liv. Från mordnatten fram till gripandet hällde han i sig sprit. Han har *icke* något *minne* från första advokatbesöket eller något minne från första polisförhöret.⁶⁷

---

⁶⁵ Jareborg, Nils, Allmän kriminalrätt, s. 402.

⁶⁶ RH 1991:52

⁶⁷ Dom B 2684-02, 2003-05-14, Halmstad tingsrätt, s. 10

Petersson har uppgivet att när han kom hem på morgonen kom något ”stort och svart” emot honom med en kniv i handen, han hann icke se ansiktet men minns att det inte var Björn Sävström. När den angräpande parten kom närmre honom tog han tag i *något* på skohyllan och säger att det *kan* ha varit en brynsten så som åklagaren sagt men minns ej var det var. Därefter fick han ett *frispel* och det *slog runt i skallen*, han har *inga minnen* att han träffat personen med slagen. Han *minns inte* att han stuckit kniv i halsen eller använt maskeringstejp. Allt gick snabbt och han hade ingen avsikt att döda personen. Det är möjligt att det fanns maskeringstejp i lägenheten men han hade inte köpt det. Petersson har uppgivet att det inte fanns några *andra personer* i lägenheten och Björn S *var inte där*.⁶⁸

Peterssons nästa minnesbild är att han såg en person ligga på golvet. Efter detta lämnade han lägenheten. När han återvände till lägenheten var han desperat, stressad och full och frågade sig själv; *varför* han skulle ha dödat en människa som han inte kände? I garderoben fanns en bågsåg, vilket han inte kan förklara hur denna hamnat där, och sedan började han såga och stoppande sedan kroppsdelarna i plasticsäckar, hur och när vet han ej. Han *minns inte* att Björn S skulle ha sett den styckade kroppen.

Petersson har uppgivet att det är möjligt att han har berättat för Björn S och dennes pappa, Urban S om vad som hänt. Han minns inte hur många gånger Björn S besökt lägenheten efter händelse och inte att denne skulle ha varit med och bära iväg kroppsdelarna. Björn S hjälpte *inte* till att stycka kroppen och *inte* heller att städa lägenheten efter åt.⁶⁹

10.4 Björn Sävströms vittnesmål

Björn S bekräftar uppgiften om att det var han som *gick hem* med offret på natten vid gärningstillfället. Han har uppgivet att det *inte* förekom något bråk i lägenheten mellan honom och offret. Björn S kom att somnade efter ett tag.

När Björn S vaknade var det bråk i lägenheten. Han såg att Petersson hade något i handen och att Marcus N hade något knivliknade i handen. Han gick sedan *ut* ur lägenheten. Björn S vet inte om Petersson såg att han gick.

När Björn S dagen efter gick till Peterssons lägenhet såg han kroppen. Han gick därefter *ut* ur lägenheten. Han *återvände* lite senare för att hämta kläder och möttes då av en fruktansvärd syn av sörja och blod och högar av likdelar. Han gick senare ut ur lägenheten för att senare återvände återigen till brottsplatsen. Vid detta tillfälle *hjälp*te han till att packa ner påsarna med likdelar i en ryggsäck och gick sedan ner till Nissan med dem. Sedan gick

---

⁶⁸ Dom B 2684-02, 2003-05-14, Halmstad Tingsrätt, s. 11.

⁶⁹ Dom B 2684-02, 2003-05-14, Halmstad Tingsrätt, s.11-12

han och Petersson åter till Peterssons lägenhet där de drack sprit. Björn S *somnade* och när han vaknade var lägenheten städad. Han har icke klara minnesbilder från den aktuella tiden då han var kraftigt berusad under denna tid. Han minns att han frågade Petersson vid något tillfälle om denna dödat Marcus och Petersson svarade då ”ja”. Han har inte sagt något till sin fader om livremmen runt halsen och tror ej heller han bett sin fader eller dennes sambo att hålla tyst om vad de kände till.⁷⁰

10.5 Uppgifter från Kriminaltekniska undersökningar

I målet fanns bevisning från de kriminaltekniska undersökningarna. Utöver blodförekomst från offret i lägenheten har de säkrats fingeravtryck från *såväl Stefan P som Björn S.*⁷¹

10.6 Uppgifter från rättsmedicinska obduktionen

Vidare hördes Peter Krantz i målet angående den rättsmedicinska obduktionen av offret. Krantz har uttalat sig så att de huvudskadorna offret hade *inte* utgjorde dödsorsaken. Som en tänkbar dödsorsak uppger Krantz strypning, som kan ha orsakats av maskeringstejpen eventuellt i kombination med stick- eller skärsår i halsen. Då halsen delats har man inte kunnat identifiera sådana eventuella sår men fynd av skarpa snittytor tyder dock på att kniv har använts mot halsen.⁷²

---

⁷⁰ Dom B 2684-02, 2003-05-14, Halmstad Tingsrätt, s. 14 ff.

⁷¹ K 33957-02 1931-02, s. 7.

⁷² Fnr D02.1215 s. 17.(Protokoll från kriminaltekniska undersökningar avsnitt D, Uppslag 5 sid 17.)

11 Vittnesuppgifter

Jag kommer nedan att redovisa för de vittnesmål och de utsagor som jag bedömer äga störst betydelse i målet.

11.1 Förhör med Urban Säwström

Urban Säwström, fader till Björn S hördes i målet. Urban har vid förhör uppgivit rent spontant att Björn S inte har något med detta att göra.⁷³

Urban S hade under förhören uppvisat ett mycket nervöst beteende och var ovillig att precisera sina svar under rättegångshandlingarna.

Urban S har berättat att sonen tillsammans med offret knackade på hos Urban och hans sambos lägenhet någon gång mellan klockan 03.00-04.00 på morgonen. Att de två gick därifrån efter en kort stund varefter Urban S hörde oväsen i huset men har icke kunnat uppgiva vilket tid eller var ifrån oväsendet kom från.⁷⁴

Urban S har vidare uppgivet att Stefan P eller Björn S påföljande dag kom för att låna saker av honom. Urban S hämtade då sopsäckar, skurborste, skurmedel och presenning. Han gick därefter till gärningsplatsen för att lämna sakerna. Där iakttog han att offret låg med en tejprensa vid nacken. Han såg inte Björn S i lägenheten vid detta tillfälle. Han har uppgett att Petersson sade till honom att han blivit hotad av mannen och handlat i självförsvar. Vidare har Urban S anfört att det är sant att han uppgivit vid förhör att *”de hade...han (Stefan) hade skurit halsen av honom”*. Urban berättar även att Björn S har hotat honom efter händelsen och sagt att *”han skulle gå samma väg”*, men uppfattade inte det som ett allvarligt menat hot.⁷⁵

11.2 Förhör med Yvonne Rådeström

Yvonne Rådeström är sambo med Urban S. Hon har uppgivit att Björn S någon gång mellan klockan 03.00-04.00 knackade på dörren till hennes och Urbans lägenhet och att Björn S då var i sällskap med en man. Efter det att besökarna gått kunde Yvonne inte somna om. En halvtimme till en timme efter besöket hörde hon bankningar och slag från Peterssons lägenhet vilket lät som ett slagsmål. Hon hörde att Björn S vid något tillfälle sade *”fattar du?”* därefter kunde Yvonne inte sova vidare av den anledning att hon inte orkade *”ligga lyssna på dem, bankningarna, handgemänget och bråket och*

---

⁷³ Förundersökningsprotokoll 1302-K33957-02, Förhör med Urban Säwström, s.325.

⁷⁴ Dom B 2684-02 från Halmstad Tingsrätt 2003-05-14, s.19

⁷⁵ Dom B 2684-02 från Halmstad Tingsrätt 2003-05-14, s. 19f.

Björn S som börjar bråka med den här killen” varefter hon steg upp för att dricka kaffe.⁷⁶ Klockan var då *halv sex*. Hon vet inte hur länge bråket pågick men det ”började lika snabbt som det slutade”.⁷⁷ Björn S har efter händelse hotat henne för att ”hon visste vad hon visste” och sagt att ”sådana som dig mular man”. Hon uppger att Björn S även hotat sin fader.⁷⁸

11.3 Förhör med Taxichaufför mm.

Förhör skedde med en taxichaufför för att styrka Stefan Petersson uppgifter om att han icke kom hem förrän någon gång mellan 05.30-06.00. Chauffören uppger att han arbetade den aktuella natten och klockan 05.30 fick han en beställning på en körning. Han nekande vid samband med denna körning en mansperson med hund att följa med in i taxin. Personen han nekande förklarar han vara en person på minst 35 år gammal och han hade en större hund med sig.⁷⁹ Att den nekade mannen är Stefan Petersson styrks av förhör från de personer som Petersson skulle åka med i taxen den aktuella natten/ morgonen.⁸⁰

11.4 Vittnesmålet som åklagaren medvetet dolde?

I efterhand har det framkommit ett vittnesmål som skulle ha kunnat vara av största betydelse för utgången av målet. Personen i fråga har av polisen i Halmstad blivit förhörd och det är mycket beaktansvärt att inte åklagaren har valt att ta med detta vittnesmål i förundersökningen. Frågan är om det till och med kan beaktas så som tjänstefel då åklagaren enligt RB 23:4 lyder under en objektivitetsskyldighet?

Den hörda personen, Stellan Andersson, arbetar som tidningsbud i Halmstad. Andersson arbetade under natten som det inträffade mordet skedde. När han befann sig i närheten av den aktuella gärningsplatsen hörde han höga ljud, vilket han reagerade på eftersom det inte är vanligt med höga ljud vid denna tidpunkt på dygnet. Andersson uppfattade att det höga ljudet kom från en ensam ungdom, runt 20 års åldern.

När han således kom närmre platsen uppfattade han det som väldigt höga ljud men hörde inte vad personerna diskuterade om. Tiden för iakttagelsen måste ha varit någon gång mellan 04.15-04.30 då det är vid denna tid han

---

⁷⁶ Förundersökningsprotokoll 1302-K33957-02

Förhör med Yvonne Rådeström, 2003-01-05 10:20 s.246 ff.

⁷⁷ Förhörprotokoll med diarienummer 1302-K33957-02 förhör med Yvonne Rådeström s 294 ff.

⁷⁸ Förundersökningsprotokoll 302-K33957-02, Förhör med Yvonne Rådeström, 2003-01-06 12.00, s.219.

⁷⁹ Förundersökningsprotokoll 1302-K33957-02, Förhör med Kara, Avdo Taxiresa från Horngatan 7, s. 69.

⁸⁰ Förundersökningsprotokoll 1302-K33957-02, Förhör med Anna Rosenberg, s. 67

normalt brukar vara i området och det fanns inga avvikelser från det normala.⁸¹

Det är min uppfattning att detta vittnesmål ger stöd åt ett alternativt händelseförlopp samt en alternativ gärningsman. Vittnesuppgifterna styrker den teori om att Marcus Norén blev bragd om livet innan Stefan Petersson sålunda kom hem. Detta vittnesmål i kombination med de uppgifter Yvonne Rådeström lämnat om tidpunkten då hon hörde bråk i lägenheten samt vittnesuppgifterna från taxichauffören är så pass starka att jag skulle vilja påstå att målet med stor sannolikhet hade kunnat få en helt annan utgång i hovrätten.

---

⁸¹ Förhørsprotokoll med diarienummer 1302-K33957-02

12 Hovrättens dom

12.1 Allmänt

Hovrätten meddelade fällande domslut den 22 juli 2003. Den dömda mannen, Stefan Petersson, fälldes till ansvar för dråp i anledning av Marcus Noréns död. Strafflängden blev 9 års fängelse för dråpet respektive för brott mot griftefriden.

Det var i huvudsak samma bevis som åberopades i hovrätten som i tingsrätten.

12.2 Hovrättens domskäl

Hovrätten har i sina domskäl angivet följande skäl till den fällande domen mot Stefan Petersson:

Hovrätten uppger att det Stefan Petersson anfört under förundersökningen och huvudförhandlingarna och det som i övrigt framkommit, överensstämmer med den rättsmedicinska och kriminaltekniska utredningen vilket talar mycket starkt för att det var Petersson som misshandlat Marcus Norén. Rätten påpekar att Petersson själv sett sig som den som berövat offret livet och att han förnekar någon tredje persons närvarande.

Hovrätten anser att Peterssons uppgifter stöds av de vittnesmål som Urban Sävström och Yvonne Rådeström har uppgivit, av den rättsmedicinska och kriminaltekniska utredningen samt av de uppgifter som Urban S berättat om vad Petersson har yttrat sig om knivvåld mot halsen och om tejprensan som synt vid offrets nakna vinner stöd av erkännandet. Vidare anför rätten att Peterssons erkännande vinner stöd av andra omständigheter i målet.

Hovrätten gör förvisso en hypotetisk prövning om en alternativ gärningsman dvs. Björn Sävström. Beträffande detta yttrar sig rätten att Björn S har varit föremål för såväl polisens som åklagarens uppmärksamhet vid förhören under förundersökningen. Den alternativa hypotesen om att Björn S varit gärningsman vinner inte stöd från annan bevisning än den som Yvonne R lämnat om oväsen från Peterssons lägenhet vid halv sextiden och att även om dessa uppgifter är sanna säger domstolen att dessa inte väger särskilt tungt.

Hovrätten tar likaså upp den alternativa hypotesen om att Björn S tillsammans med Petersson bragde Marcus Norén om livet men anför att detta icke spelar någon roll för ansvarsdelen för Peterssons del.

Hovrätten för västra Sverige ansåg att med hänsyn till den samlade utredningen att det står bortom rimligt tvivel att Peterssons utfört gärningen så som det är utformat i åklagarens gärningsbeskrivning.

13 Analys av den fällande domen

Hovrätten kom som vi ovan sett att fälla Stefan Petersson till ansvar för dråp på Marcus Norén. Jag skall nu kritisk granska hovrättens dom och se hur stort värde rätten har lagt på Peterssons erkännande samt vad det finns för övriga omständigheter som stödjer erkännande.

13.1 Prövning av erkännandet

Det första jag anser att man skall fråga sig, vad beträffar Stefan P erkännande, är om det handlar om ett erkännande i juridisk mening. Som jag tidigare författat om i denna uppsats krävs det att gärningsmannen erkänner alla gärningsmoment för att erkännandet skall räknas som ett juridiskt erkännande annars skall det räknas som ett förnekande.⁸² Petersson har förvisso inte kunnat precisera hur han begick själva gärningen men detta torde icke ha betydelse för att erkännandet icke skall räknas som ett juridiskt erkännande. Jag anser med det sagda att det måste vara frågan om ett juridiskt erkännande.

Även om det är frågan om ett erkännande i juridisk mening skall rätten enligt RB 35:3 2 st. pröva erkännandet och dess verkan som bevis skall fastställas med övriga omständigheter i målet. Frågan jag då ställer mig är om en sådan prövning av erkännandet skett på ett tillfredsställande sätt i detta fall?

Som jag tidigare berört i denna uppsats måste *sanningshalten* prövas av ett erkännande då den misstänkte gärningsmannen under förhör kan avlägga ett falskt erkännande av olika anledningar. Exempelvis kan den misstänkta börja tro att han verkligen har begått brottet som han står anklagad för. Om den misstänkte tvivlar på sitt eget minne kan han komma att avgiva ett så kallat *framtingat internaliserat falskt erkännande*. Professor Diesen säger att typiska svar för en misstänkt som avger ett framtingat internaliserat erkännande är trevande svar såsom ”jag antar att jag måste ha gjort det” och ”jag tror att jag gjorde det”. Det är min uppfattning att det i detta mål kan vara frågan om ett så kallat *framtingat internaliserat falskt erkännande* då Petersson i förhör inte har uppgivit någon som helst konkretion om gärningsförloppet. Han vet inte med vad han slog Marcus Norén men säger att det kan ha varit den brynsten som åklagaren nämnt. Petersson har endast uppgivit att han fick frispel och att ”han slog och slog” men på vilket sätt har han icke kunnat uppgiva. Han vet *ej* heller att han skulle ha stuckit någon kniv i halsen på personen eller använt maskeringstejp. Petersson har dessutom uppgivit i förhör att han själv ställt sig frågan ”varför skulle han ha dödat en människa han icke kände?” En förklaring till hans erkännande kan således vara att han vaknar upp med en död människa i sin lägenhet och utgått från att det var han som dödade denna. Petersson har tagit på sig ansvaret för gärningen men har inte kunnat precisera något i själva

---

⁸² se sid. 17.

handlingen utan har kommit med sådana vaga uttalande såsom; ” jag slog och slog” men har varken minne från att han använt någon kniv eller maskeringstejp. Av den rättspsykiatriska undersökningen Petersson har genomgått har det uttalats att han har vaga minnesbilder av händelsen på grund av höggradig alkoholintag, att han inte kunnat precisera vilka brott som han begått i förhållande till Björn S. Att Petersson inte verkar förbehållsam utan snarar *villrådig* i brist på minnesbilder. Allt detta tycker jag stödjer teorin om att det föreligger ett falskt erkännande.

En annan förklaring till att Petersson har erkänt gärningen kan vara att han försöker *skydda* Björn S. En indikation på att så är fallet är att Petersson spontant i förhör har uppgivit att Björn S *inte* befann sig i lägenheten när gärningen inträffade, att Björn S *inte* var med på styckningen eller städade lägenheten, detta till trots att det framkommit att Björn S både städade lägenheten och varit med om styckningen.

Förvisso har rätten i enlighet med den fria bevisprövningen möjlighet att fälla en misstänkt till ansvar för brott i grova brottmål enbart på ett erkännande, jämför med NJA 1989 s. 33.⁸³ Skillnaden mellan erkännandet i ”styckmordet i Halmstad” och det nämnda rättsfallet är att gärningsmannen i fallet från 1989 kom ihåg att han jagat offret med kniv, angivet offrets position efter det inträffade brottet och vart på kroppen knivhugget tagit. Professor Diesen skriver att detta torde vara den *nedersta gränsen* på vad som utgör samverkande bevisning. Då fallet enligt Diesen skall ses som den nedersta gränsen för samverkande bevisning anser jag att Peterssons erkännande icke kan ligga till grund för en fällande dom då han varken minns att han utdelat något knivhugg eller använt sig av maskeringstejp, som enligt rättsläkaren Peter Krantz torde vara det som orsakat offret döden och inte de slag som Petersson har uppgett. Ej heller har Petersson kunnat uppgiva några konkreta omständigheter angående gärningsförloppet.

13.2 Analys av de ”övriga omständigheterna” i domen

I domen sägs det att Peterssons erkännande vinner stöd av andra omständigheter. Dessa omständigheter som säger sig stödja erkännandet är enligt hovrätten framför allt de rättsmedicinska och kriminaltekniska utredningarna. Men vilka är dessa övriga omständigheter?

Även om den fria bevisprövningens princip är den rådande i Sverige skall rätten pröva erkännandet. Eftersom det, som vi sett, ligger ett *objektivitetskrav* inom denna princip, föreligger även ett krav på en *redovisningsskyldighet* och att domen skall grundas på skäl som kan godtas av andra förståndiga personer.⁸⁴ Jag anser inte att hovrätten uppfyller kravet på redovisningsskyldighet här då rätten inte på ett tillfredställande sätt har vidareutvecklat vad dessa övriga omständigheter är.

---

⁸³ Se sid. 17.

⁸⁴ Se sid. 12.

I utredningarna kan man *icke* utläsa att de kan säkerhetsställa vem som är den egentliga gärningsmannen. Ur den kriminaltekniska rapporten sägs inget som styrker att det är Stefan P som är den verkliga gärningsmannen. I den rättsmedicinska obduktionen har rättsläkaren uttalat sig om att strypning med snara runt hals eller stick eller skärsår på halsen, kan vara den tänkbara dödsorsaken men några sår går dock inte att identifiera. Eftersom Petersson icke minns att han stuckit kniv i halsen på offret eller använt sig av maskeringstejp, kan icke den rättsmedicinska utredningen anses stödja erkännandet. Självt finner jag det anmärkningsvärt att inte hovrätten i sitt domslut på ett mer uttömmande sätt har utvecklat vad för något i de rättsmedicinska och kriminaltekniska utredningarna som den anser sig finna stöd för att Petersson verkligen är den rätta gärningsmannen. Jag anser att hovrätten här har brustit i sin skyldighet att redogöra för sina domskäl.

Hovrätten anser likaså att vittnesmålen från Urban Sävström och Yvonne Rådeström stödjer erkännandet. Jag finner det besynnerligt att hovrätten lägger sådan vikt vid deras vittnesmål. Inte att förglömma är Urban S fader till Björn S och har sålunda intresse av att vittna till sin sons gagn. För övrigt måste man ifrågasätta trovärdigheten i Urban S vittnesuppgifter då han under förhandlingarna i både tingsrätten och hovrätten vägrat besvara vissa frågor och medgivit att han lämnat felaktiga uppgifter i polisförhör. För egen del anser jag att Urban S vittnesmål innehar att ett mycket ringa bevisvärde.

Att hovrätten därjämte anser att Yvonne Rådeströms vittnesmålsuppgifter stödjer det avlagda erkännandet finner jag egendomligt. Yvonne har i vittnesmålet uppgivit att hon hörde bråk från Peterssons lägenhet redan vid 05.30 och därvid kunnat urskilja Björn S röst. Detta är en omständighet, som enligt min åsikt, i raka motsatt till hovrättens slutsats, skulle vara av sådan karaktär att det skulle ge upphov till en alternativ gärningsman, Björn Sävström. Björn S har nämligen uppgivit att det inte förekom någon konflikt mellan honom och offret utan att allt var lugnt i lägenheten. Yvonne Rådeströms vittnesuppgifter innebär enligt min uppfattning att Björn S uppgifter mister trovärdighet. Rådeström uppgav även att hon icke kunde somna om efter det aktuella bråket mellan offret och Björn. Då det genom vittnesmålet med taxichauffören samt medpassagerarna är klarlagt att Petersson inte kom hem förrän ca 06.00, måste man ställa sig undrade till varför inte Rådeström har hört något ljud från lägenheten vid en senare tidpunkt, om det stämmer att Petersson var den som berövade Marcus Norén livet, det torde väl ha bort förekommit någon sorts av tumult?

Besynnerligt är det också att inte hovrätten i sina domskäl på ett mer ingående sätt har belyst Björn S beteende. Det är enligt mig förunderligt att Björn S lämnade lägenheten när han såg sin vän, Petersson, blev attackerad med "ett kniv liknande" föremål av offret samt att Björn S efter offrets död kom att vistas i Peterssons lägenhet. Jag ifrågasätter varför Björn S skulle lämna lägenheten när hans vän blev attackerad med en kniv, varför Björn S skulle vistas i lägenheten och hjälpa till med styckningen om han vore

oskyldig samt varför han skulle hota sin fader, Urban S, och dennes sambo om han vore oskyldig.

Det är min bestämda uppfattning att hovrätten har gjort en felaktig bedömning. Ett erkännande i grova brottmål som kan leda till långvarigt fängelsestraff måste prövas. Förvisso har hovrätten gjort en sådan prövning men denna prövning kan icke anses tillräcklig för att säga att det är ställt utom rimligt tvivel vem som har begått brottet. Hovrätten har inte på ett tillfredställande sätt vidareutvecklat vad i de kriminaltekniska samt rättsmedicinska utredningarna som stödjer uppfattningen att Petersson är gärningsmannen. Det är anmärkningsvärt att hovrätten läger ett sådant stort bevisvärde i Urban S vittnesmål då detta vittnesmål måste ifrågasättas starkt av den anledningen att vittnet måste anses ha ett starkt intresse av att skydda sin son i kombination med att han dessutom vägrat att svara på vissa frågor under huvudförhandlingarna. Utöver detta har Urban S i förhör uppgivet att ” *de* hade....att han hade skurit halsen av honom”. Bevisvärdet Urban S vittnesmål måste anses vara ringa.

Att hovrätten anser här utöver att Yvones vittnesuppgift stöder Peterssons erkännande, vilket för mig är besynnerligt. För mig kan Yvones vittnesmål icke på något annat sätt tolkas än den motsatta. Jag anser att vittnesuppgifterna sätter Peterssons erkännande i tvivelsmål och härutöver stödjer tesen om att det kan ha varit en alternativ gärningsman som berövade Marcus Norén livet. Yvonne har vittnat om att hon hörde bråk mellan offret och Björn S och att Björn S skrek ”fattar du?”. Yvonne R gick därefter upp kl. 05.30 och därefter hörde hon inga mer ljud. Dessa uppgifter i kombination med att Björn själv har vittnat om att det icke förekom något bråk mellan honom och offret anser jag kan ligga till grund för tesen att Björn S kan vara den verkliga gärningsmannen. En ytterligare indikation på att Björn S är den verkliga gärningsmannen är att Yvonne icke hörde något mer bråk efter 05.30 samt att det genom förhören med taxichauffören samt de personer som åkte taxin måste anses styrkt att Petersson icke kom hem förrän kl. 06.00.

I RH 1994:97 kom domstolen fram till att det inte fanns något i utredningen som kunde kontrollera riktigheterna av erkännandet som avgivits av den misstänkte personen. Därav kom domstolen fram till att personen icke kunde fällas till ansvar i detta grova brottmål med hänsyn till det utredningskrav som föreligger här. Detta fall torde vara jämförbart med ”styckmordet” då domstolen icke har haft stöd av något annat i utredningen än Stefan Peterssons avlagda erkännande.

I det aktuella fallet föreligger enligt mig icke någon teknisk bevisning i form av vittnesuppgifter eller de kriminaltekniska utredningarna som kan binda Stefan Petersson vid brottet. Förutom Peterssons erkännande torde det bara föreligga *indiciebevisning* i fallet. Vid frågan om indiciebevisning rör det sig om sannolikhetsbedömningar vilket medför att domstolen bör iakttaga

särskilt stor försiktighet vid bevisvärderingen. Som vi tidigare sett krävs det för en fällande dom i indiciemål att det skall styrkas att gärningsmannen befann sig på/omkring brottsplatsen samt att annan gärningsman kan uteslutas.⁸⁵ Jag anser inte att det är styrkt att Stefan Petersson befann sig på brottsplatsen när det aktuella brottet utfördes, då det enligt vittnesuppgifter från Rådeström förekom bråk mellan offret och Björn S vid en tidpunkt då inte Petersson befann sig på brottsplatsen samt vittnesmålet från brevbäraren, som hörde några ”fruktansvärda skrik” i området kring brottsplatsen vid en tidpunkt som överensstämmer med den tidpunkt Rådeström uppgav som tid för bråket mellan Björn och offret. Jag anser att dessa vittnesuppgifter ger en bedömning där det i vart fall icke anses uteslutas att Björn S kan vara den egentliga gärningsmannen.

I RH 1998:88⁸⁶, har vi tagit del av att begreppet ”ställt utom rimligt tvivel” skall innebära att det är praktiskt taget uteslutet att någon annan än den misstänkte gärningsmannen har begått det aktuella brottet, dvs. ingen rimlig förklaring som talar för den misstänkte oskuld skall kvarstå. Av den samlade bedömningen av omständigheterna i fallet samt av utredningen i målet, är det min uppfattning, att det icke kan anses vara ställt utom rimligt tvivel att Stefan Petersson har orsakat Marcus Norén hans död.

---

⁸⁵ RH 1998:88

⁸⁶ Se s. 16.

14 Föreligger skäl för resning?

Förvisso råder det den fria bevisvärderingsprincipen i Sverige vilket innebär att domaren har en värderings frihet. Men som vi tidigare sett får inte domaren döma efter ren subjektiv uppfattning utan domslutet skall grundas på skäl som kan godtagas av andra förståndiga personer, vilket i sig leder till att domaren har en redovisningsskyldighet. Dessvärre giver dock inte denna felaktiga bevisvärdering rätt till resning men frågan är om inte det ”undangömda” vittnet skulle kunna ge skäl där för.

Som jag tidigare angett anser jag att det kan röra sig om ett tjänstefel från åklagarens sida när denna icke åberopade det aktuella vittnesmål eftersom åklagaren jobbar under den så kallade objektivitetsprincipen. Detta innebär att åklagaren skall ta med fakta som både är positiv och negativ för den åtalade. Denna grundläggande princip har åklagaren, enligt min uppfattning, brutit mot i målet.⁸⁷

För att få resningstillstånd sedan en dom i brottmål vunnit laga kraft krävs det enligt RB 58:2 st. 1 och 4 att:

- 1. om någon ledamot av rätten, där den anställda tjänsteman eller åklagaren med avseende på målet har gjort sig skyldig till brottsligt förfarande eller tjänsteförseelse eller om något brott som har avseende på målet ligger ombud, ställföreträdare eller försvarare till last, samt att brottet eller tjänsteförseelsen kan antas ha inverkat på målets utgång.*
- 4. om någon omständighet eller något bevis, som inte tidigare har förebringats, åberopats och dess förebringade sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade frikännts eller till att brottet hänförs under en mildrande straffbestämmelse än den som tillämpats eller om det, med hänsyn till vad sålunda åberopas och i övrigt förekommer, finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan om den tilltalade har förövat det brott, för vilket han dömts.*

Professor Diesen har uttalat sig för att en prövning enligt den hypotetiska värderingsmodellen skall fungera råder det ett krav på att åklagaren har uppfyllt sin utredningsplikt. Då rätten icke tagit del av det ”undangömda” vittnet kunde domstolen icke heller ställa upp och pröva den alternativa hypotesen, som vittnar om att offrets död inträffade innan Stefan Petersson kom hem, på ett korrekt sätt. Denna vittnesuppgift skulle kunna ha mynnat ut i att hovrätten skulle ha uppnått ett annat domslut, vilket skulle ge målet rätt till resning.

---

⁸⁷ RB 23:4 1 st.

I ingalunda fall kan det inte vara ställt utom rimligt tvivel att Stefan Petersson är den som berövade Marcus Norén livet.
Fallet torde där med få resningstillstånd i Högsta Domstolen.

15 Nåd beviljad för Stefan Petersson

I slutat av skrivandet av denna uppsats beviljades Stefan Petersson nåd utav regeringen. Skälen härför är att Stefan Petersson lider av en allvarlig form av cancer och har enligt läkarna högst ett halvår kvar att leva.

Stefan Petersson *vidhåller icke sitt erkännande* längre vilket gör målet ännu mer intressant. Jag vidhåller mitt ställningstagande att det i fallet kunde röra sig om ett så kallat internaliserat falskt erkännande, Stefan Petersson antog att det var han som berövat Marcus Norén livet när Petersson vaknade upp efter en veckas lång och kraftig berusning och såg offret ligga i hans lägenhet. Nu har Petersson återfått minnesbilden och vidhåller alltså ej hans erkännande. Även om nåd idag har beviljats för Stefan Petersson torde fallet få resningstillstånd ty rättvisa skall alltid skipas.

Käll- och litteraturförteckning

Doktrin

- Diesen, Christian, Bevis, uppl. 1:1, Norstedts juridik, Stockholm, 1997.
- Diesen, Christian, Bevisprövning i brottmål, Norstedts juridik uppl. 1:3, Stockholm, 1994.
- Inger, Göran, Svensk rättshistoria, uppl. 4:1, Malmö 1997,
- Inger, Göran, Svensk rättshistoria II.
- Inger, Göran, Erkännandet i svensk processrättshistoria II, Lund, 1994. (cit. Inger II)
- Jareborg, Nils, Allmän Kriminalrätt, Iustus förlag, Göteborg, 2001.
- Lindell, Bengt, Sakfrågor och rättsfrågor ,Skrifter från Juridiska Fakulteten i Uppsala, 1987.
- Ekelöf, Per Olof, Rättegång IV, uppl. 6, Norstedts juridik, Stockholm, 1995.
- Fitger, Peter Rättegångsbalken II, band 3, Norstedt juridik, Stockholm, 1998.

Förarbeten

SOU 1926:31

SOU 1938:44

SOU 1996:185

Övrigt material

Förundersökningsprotokoll: 302-K33957-02
302-K 33957-02-1931-01

Ansökan om stämning dnr: C5-1-53-03 datum 2003-04-15

www2.thomsonfakta.se/westlawse/index.asp?id=3&PID=614, besökt senast den 26 januari 2005.

Rättsfallsförteckning

NJA 1967 s. 611

NJA 1980 s. 725

NJA 1990 s. 55

NJA 1992 s. 474

RH 1991: 51

RH 1994:97

RH 1998:88

Dom B 2684-02 Halmstad tingsrätt 2003-05-14